

**Комунальний заклад вищої освіти
«Дніпровська академія музики» Дніпропетровської обласної ради»**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ВСП «Фаховий музичний
коледж» КЗВО «Дніпровська
академія музики» ДОР»

Олена ПОТОЦЬКА
«29» серпня 2025 року

**СИЛАБУС
ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ІСТОРІЯ ВИКОНАВСЬКИХ СТИЛІВ»**

“Народні інструменти”

Освітньо-професійний ступінь – Фаховий молодший бакалавр
Галузь знань – В Культура, мистецтво та гуманітарні науки
Спеціальність – В5 Музичне мистецтво
Освітньо-професійна програма – «Музичне мистецтво»

**Д н і п р о
2 0 2 5**

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Курс «Історія виконавських стилів» розрахований на студентів музичного коледжу різних спеціальностей: акордеоністів, гітаристів, домристів, бандуристів, сопілкарів і цимбалістів. Курс надає студентам глибокі знання з історії формування виконавських стилів, розвиток інструментарію, формування академічної школи виконавства на народних інструментах, основні етапи творчості видатних виконавців та провідних колективів.

Завдання курсу - в історичному контексті ознайомитись з еволюцією інструментарію та виконавського стилю; проаналізувати результати впливу вдосконалення конструкцій та розширення виражальних можливостей народних інструментів на виконавську техніку; простежити індивідуально-стильові аспекти виконавської майстерності провідних виконавців.

КОМПЕТЕНТНОСТІ

У межах курсу здобувачі освітньо-професійного ступеню «Фаховий молодший бакалавр» формують інтегральну, загальні та спеціальні компетентності, передбачені освітньо-професійною програмою «Музичне мистецтво».

ІК Здатність вирішувати типові спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері музичного мистецтва або у процесі навчання, що вимагає застосування системи інтегрованих художньо-естетичних знань з теорії, історії музики, історії мистецтва, музичного виконавства та педагогіки, та може характеризуватися певною невизначеністю умов; нести відповідальність за результати своєї діяльності; здійснювати контроль інших осіб у визначених ситуаціях.

ЗК 5 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 6 Здатність вчитися і оволодівати сучасними

СК 1 Здатність використовувати знання та розуміння традиційних і сучасних культурно-мистецьких процесів і практик у власній професійній діяльності.

СК 3 Здатність відтворювати художньо-образний зміст музичного твору у виконавській діяльності.

СК 4 Здатність використовувати спеціалізовані знання з теорії, історії та методології музичного мистецтва.

СК 5 Здатність демонструвати професійні навички та уміння в музично-теоретичній/виконавській/педагогічній/ /організаційно-творчій діяльності.

СК 8 Здатність оперувати професійною термінологією.

ТРИВАЛІСТЬ КУРСУ

Дисципліна відноситься до вибіркової частини професійно-орієнтованих дисциплін, вивчається у IV семестрі навчання. На вивчення дисципліни

відведено **3 кредита** ECTS; що становить 90 годин запланованого обсягу; з яких 42 години практичних занять та 48 годин самостійної роботи студента.

Метою навчальної дисципліни «Історія виконавських стилів» є комплексне вивчення історії виконавських стилів, які увійшли в систему академічного музичного мистецтва, теоретичне обґрунтування та узагальнення процесів становлення і розвитку народного інструментарію та виконавства.

Програмні результати навчання за навчальною дисципліною.

Після закінчення курсу здобувач фахової передвищої освіти повинен вміти:

РН 6 Визначати зміст, форму, жанрово-стильові особливості музичного твору як на слух, так і при вивченні нотного тексту.

РН 8 Розпізнавати різні компоненти музичної мови.

РН 9 Оперувати традиційними й сучасними знаннями в контексті освітньої виконавської/музично-теоретичної/педагогічної/організаційно-творчої діяльності (відповідно до освітньо-професійної програми).

РН 13 Використовувати професійну термінологію під час виконання творчих та навчальних завдань.

МІСЦЕ ДИСЦИПЛІНИ В СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНІЙ ПОСЛІДОВНОСТІ

Вибіркова навчальна дисципліна «Історія виконавських стилів» вивчається в четвертому семестрі та є складовою частиною циклу професійної та практичної підготовки фахівців.

Дана навчальна дисципліна є допоміжною для обов'язкових фахових дисциплін («Фах», «Оркестровий клас», «Клас ансамблю», «Педагогічна практика» тощо).

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

Дисципліна «Історія виконавських стилів» реалізується у вигляді практичних занять та самостійної роботи здобувачів фахової передвищої освіти.

У зв'язку з великим обсягом інформації, яку повинні засвоїти студенти за один семестр, заняття з дисципліни проходить у формі лекцій. Вони будуються на основі інформаційно-монологічного методу подачі та пояснення матеріалу і організації пізнавальної діяльності студентів, при цьому подача наукових фактів сприяє активізації уваги, мислення студентів, збуджує інтерес і внутрішню активність думки, створює умови для подальшого більш глибокого і самостійного вивчення навчального матеріалу за підручником, посібником, тощо.

Основні вимоги до організації і проведення занять з дисципліни:

1. Методика проведення заняття не лише визначається загальними дидактичними вимогами, а й залежить від досвіду викладача, його здатності творчо виконувати роботу.

2. Робота повинна бути побудована таким чином, щоб сприяти активізації пізнавальної діяльності студентів, поглибленню їхніх знань, формуванню навичок і вмінь.
3. Викладач заздалегідь розробляє план заняття й організовує самостійну роботу студентів з опрацювання теоретичного матеріалу.
4. Заняття важливо організувати так, щоб кожний студент мав змогу працювати самостійно і в колективі, виявляти творчий підхід до виконання завдань.
5. Враховуючи індивідуальні особливості й можливості студентів, викладач, виконуючи роль консультанта, має допомагати тим, хто цього потребує.

Поряд з текстовим матеріалом, слід звертатися і до використання технічних засобів навчання: аудіо та відео матеріали. Зображення, аудіо або відео файли за декілька секунд можуть пояснити те, на виклад чого необхідно було б згаяти не менше години.

При підготовці до практичного заняття викладач повинен повідомити студентам тему та план заняття, основну та допоміжну літературу, теми доповідей та рефератів, опрацювати теоретичний матеріал теми, підготуватись до обговорення питань інформаційного блоку у формі діалогу, дискусії, диспуту, конференцій.

Під час підготовки до відповіді чи виступу на практичному занятті у студентів формуються:

- вміння працювати над спеціальною науковою літературою;
- здатність аналізувати й узагальнювати фактичний матеріал;
- навички полемізувати та відстоювати власний погляд на проблему;
- культура професійного мовлення.

В курсі історії виконавських стилів передбачається самостійна робота студента. Завданнями самостійної роботи є засвоєння певних знань, умінь, навичок, закріплення та систематизація набутих знань, їхнє застосування при вирішенні практичних завдань та виконання творчих робіт.

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Стил ь як естетична категорія.

Термін стиль вживається в музичній теорії та практиці виключно часто, що вже саме по собі свідчить, про велику вагомість його змісту, а також про широкий діапазон значень слова.

Визначаються три основні рівні художнього стилю:

- стиль історичний (епохальний)
- стиль напряму
- стиль індивідуальний.

Першим за часом періодом, що допускає застосування поняття стилю епохи, є період Відродження. Наступним по порядку називати як епохального стиль бароко, яке поділяють на ранній і пізній. Потім слідує класицизм, особливо у вищому його прояві - віденської класичної школи, романтизм і,

нарешті, різні напрямки, характерні для нинішнього століття: імпресіонізм, експресіонізм, неокласицизм, абстракціонізм, додекафонія, «конкретна музика» та ін.

Тема 2. Музична культура України у XIV-XVI ст.

Своїм корінням музичні інструменти України досягають часів Київської Русі. Старовинні музичні інструменти: гудок, кобзи, продольні флейти та інші.

Витоки давньо слов'янської інструментальної музичної культури. Історичні свідчення про існування у слов'ян музичного інструментарію: «Історія» Феофілакта Сімокатти, «Повчання митрополита Даніїла» (1530).

Зображення древніх живописців наявності народного інструментарію.

Світська галузь музичної культури, виникнення музичних цехів.

Тема 3. Особливості еволюції народних інструментів.

Виникнення назви «домра». Походить від назви стародавнього східного щипкового інструменту – «тамбур» чи «танбур».

Історія виникнення гітари. Розповсюдження в Древній Греції, на Близькому Сході та Римі. Перші згадки про гітару в музичних словниках XVI – поч. XVII ст. Початок розквіту гітари та поява досліджень: табулатурних збірників, трактатів та шкіл гри. XVII – XVIII ст. – становлення техніки гри, поява чіткої диференціації способів гри. Видатні гітаристи: М. Гарсія, Ф. Моретті, Д. Агуадо, Ф. Таррега.

Монографія Гната Хоткевича (1877-1938 р.р.) «Музичні інструменти українського народу» – перша історична розвідка, присвячена опису кобзи, поширену на Україні. Історія розвитку цимбал. Перші зображення на ассирійських пам'ятниках. Передумови появи сучасних цимбал.

Тема 4. Кобзарство як вияв духовної культури українського народу.

Існування кобзи як народного інструменту в Україні, можна простежити за документами аж до 1250 р. Кобза, невпинно вдосконалювалась, набувала все більшого розповсюдження та популярності і в XV ст. стала в Україні справді народним інструментом. Типи кобзарів: козарі носії і виконавці народної творчості, імпровізатори, творці.

Бандурництво – форма світського музикування зрячих бандуристів, які належали, переважно, до міських ремісничих об'єднань, або були на службі при поміщицьких дворах, та вельмож.

Старцівські об'єднання.

Тема 5. Формування оркестрового та ансамблевого виконавства.

Оркестрове виконавство є одним із найефективніших засобів репродукції творів

музичного мистецтва. Його розвиток віддзеркалює історію культури людства, процесів формування художнього мислення, форм і засобів музичного виконавства.

Оркестр народних інструментів – колектив виконавців на народних інструментах, які застосовуються в автентичному або реконструйованому вигляді та історично побутують у культурі певного етносу. Принцип організації оркестру народних інструментів пов'язаний з національними особливостями музичної культури певного народу та рівнем її розвитку.

Типи оркестрів народних інструментів – струнно-смичковий і струнно-щипковий.

Творча діяльність ансамблів троїстих музик.

Культурне піднесення початку ХХ ст. і його вплив на виникнення народно-оркестрового виконавства в Україні.

Тема 6. Формування професійної освіти на народних інструментах.

Перші конкурси виконавців на народних інструментах (1926-1929). Олімпіади – шлях розвитку колективного музикування. Значення конкурсів та олімпіад.

Початок професійного навчання на народних інструментах.

1928 р. - відкриття недільної робочої консерваторії в Києві, в 1929 р. – в Харкові, в 1934 р. – в Одесі.

Створення першої кафедри народних інструментів В. Комаренком у Харкові (1926 р.). Відкриття М. Гелісом в 1928 р. класу народних інструментів в Київському музично-драматичному інституті. 1938 р. – відкриття першої кафедри народних інструментів в Київській державній консерваторії, 1927 - відділ народних інструментів в Дніпропетровському музичному училищі.

Тема 7. Видатні діячі народно-інструментального мистецтва ХХ –ХХІ ст.

Діячі народно-інструментального мистецтва України: М. Геліс, В. Комаренко, М. Різол, М. Лисенко, В. Бесфамільнов, М. Давидов, М. Білоконеєв, С. Баштан, В. Івко, Б. Міхеев, С. Грінченко, В. Воеводін та ін.

ФОРМИ КОНТРОЛЮ

Вивчення дисципліни передбачає проведення поточного та підсумкового контролю.

Поточний контроль здійснюється викладачем протягом викладання курсу після вивчення кожної теми.

Основними формами поточного контролю є:

- опитування (в усній або письмовій формі);
- письмові завдання для контрольних робіт.

Метод усного контролю: співбесіда, фронтальне опитування, підготовка доповідей та ін.

Метод письмового контролю: написання контрольних робіт, рефератів, відпрацювання академічних заборгованостей та ін.

У разі незадовільної оцінки на контрольному занятті, студентам пропонується виконати додаткове індивідуальне завдання.

Таким чином, контроль знань студентів з дисципліни «Історія виконавських стилів» здійснюється шляхом перевірки результатів контрольної роботи, передбаченої робочою програмою курсу; а також у ході аудиторних навчальних занять, проведених згідно з розкладом.

Підсумковий контроль. Форма контролю – залік. Перелік питань, які виносяться на підсумкове заняття, складається з питань, що розглядаються на заняттях та питань для самостійного вивчення.

Самостійна робота здобувачів освіти перевіряється практичним методом та реалізується під час перевірки письмових та усних завдань, передбачених у процесі вивчення тем.

ПОЛІТИКА КУРСУ («ПРАВИЛА ГРИ»)

- Курс передбачає роботу в колективі.
- Середовище в аудиторії є дружнім, творчим, відкритим до конструктивної критики.
- Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін.
- Під час роботи над індивідуальними завданнями не допустимо порушення академічної доброчесності.
- Пропуски занять здобувачами припустимі тільки з поважних причин.
- Пропущені практичні заняття зараховуються шляхом самостійного опрацювання здобувачем освіти деяких завдань із наступною перевіркою за розкладом консультацій викладача.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Історія народно-інструментального виконавства в Україні: навч. посібник / Віктор Бондарчук ; До 100-річчя Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. – К. : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2013. – 193 с.
2. Давидов М. Історія виконавства на народних інструментах (Українська академічна школа). – К., 2005.
3. Добровольська О. Кобзарство в Україні (методичний посібник). – 2012.
4. Сідлецька Т.І. Практична культурологія. Історія народно-оркестрового виконавства України. навч. посібник: – Вінниця : ВНТУ, 2011.
5. Хоткевич Г. Музичні інструменти українського народу. – Харків., 2002.

Додаткова

1. Давидов М. Київська академічна школа народно - інструментального мистецтва. – К., 1998.
2. Давидов М. Проблеми розвитку академічного народно-інструментального мистецтва в Україні. – К., 1998.

3. Жеплинський Б. М., Ковальчук Д. Б. Українські кобзарі, бандуристи, лірники. Енциклопедичний довідник. – Львів: Галицька видавнича спілка, 2011. – 316 с.
4. Фількевич Г. М. Всесвітня історія музики: навчальний посібник. Друга редакція. Київ, 2023.
5. Теорія художніх стилів : Монографія / С.В. Шип. – Суми : ФОП Цьома С.П., 2023. – 138 с.

Інформаційні ресурси

1. www.libr.dp.ua
2. www.library.edu-ua.net - Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського.
3. <http://www.4uth.gov.ua/> - веб-сайт Державної бібліотеки України для юнацтва (Київ).
4. <http://www.chl.kiev.ua/> - веб-сайт Національної бібліотеки України для дітей.
5. <http://www.nbuv.gov.ua/> - веб-сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського (Київ).
6. <http://www.bukvoid.com.ua/> - веб-сайт „Буквоїд”.
7. <http://www.nplu.org/> - веб-сайт Національної парламентської бібліотеки України (Київ).
8. <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/16589/3/Sh%D1%96p%20Serg%D1%96y%20Vasylyovych.pdf>